

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย “ผลกระทบทางสังคมของระเบียบตะวันออก-ตะวันตก” (ผลกระทบทางสังคมของการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2) ระยะที่หนึ่ง มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เพื่อสำรวจโครงสร้างพื้นฐานและประชากร คุณภาพชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม สำหรับสร้างฐานข้อมูล(base line data) ในการติดตามผลกระทบ รวมทั้งประเด็นปัญหาต่างๆที่มีอยู่ในปัจจุบัน ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของประชากรในพื้นที่ที่จะสร้างสะพานและจังหวัดใกล้เคียงต่อโครงการพัฒนาระเบียงตะวันตก-ตะวันออก

จากการศึกษาพบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เส้นทางคมนาคมในการติดต่อระหว่างจังหวัดมีหลายเส้นทางแต่บางเส้นทางยังขาดคุณภาพ การให้สัมปทานในการบริการเดินรถยังมีลักษณะผูกขาด บริการทางอากาศที่ไม่สะดวกเนื่องจากต้องไปใช้สนามบินร่วมกับจังหวัดใกล้เคียง การอพยพของประชากรบางส่วนไปทำงานที่อื่นทั้งในและต่างประเทศและการเคลื่อนย้ายแรงงานจากต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าว ปัญหาการขาดที่ดินทำการเกษตร รวมทั้งขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการเกษตรในฤดูแล้ง ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะ ปัญหาน้ำเสียจากชุมชนขนาดใหญ่และชุมชนแออัด ตลิ่งเซาะพังและการรุกรานพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ปัญหาสาธารณสุขปโรคในพื้นที่ห่างไกล ปัญหาด้านชาติพันธุ์ที่ขาดการเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมกระแสหลักกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ทัศนคติที่เกิดจากความไม่ไว้วางใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม

คุณภาพชีวิตด้านสังคม พบว่า สถาบันสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มต่างๆ มีเครือข่ายความสัมพันธ์ตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ปัญหาวิกฤตผู้นำชุมชน รวมทั้งความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนที่โตจากการสนับสนุนจากภาครัฐทำให้ความเข้มแข็งขององค์กรมีน้อย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาด้านยาเสพติด และการค้ายาเสพติด การย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น และปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย การขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ และการบริการสาธารณสุขที่พอเพียง เกษตรกรมีรายได้น้อย การขาดทุนและการส่งเสริมอาชีพอย่างต่อเนื่อง การขาดสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา

คุณภาพชีวิตด้านวัฒนธรรม พบว่า มีความขัดแย้งของสื่อมวลชนท้องถิ่นจากการขัดผลประโยชน์ในการธุรกิจผิดกฎหมาย มีสถานบริการทางเพศที่มีลักษณะแอบแฝง ไม่มีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในจังหวัด และการเก็บรวบรวมโบราณวัตถุมีค่าที่สำคัญของจังหวัดอย่างเป็นระบบ สนามกีฬาจังหวัดอยู่ในลักษณะที่ทรุดโทรมไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาขนบธรรมเนียมประเพณียังขาดการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทและส่วนรวมในการค้นคว้าวัฒนธรรม ประเพณี ของชาติพันธุ์ต่างๆ ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สภาพของแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งเริ่มเสื่อมโทรมลงและมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถใช้ได้ตลอดปีรวมทั้งปัญหาขยะและความสกปรก การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวยังไม่มีระบบ

ทัศนคติของชาวมุกดาหารและจังหวัดใกล้เคียงต่อโครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 พบว่า ประชาคมมีทัศนคติทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อโครงการสร้างสะพาน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสร้างสะพานมีน้อยมาก การตัดสินใจเกี่ยวกับการสร้างสะพานขึ้นอยู่กับหน่วยงานส่วนกลางที่เป็นฝ่ายกำหนดนโยบายและดำเนินการ โดยทางจังหวัดไม่ได้มีส่วนในการตัดสินใจและรับรู้ข่าวสารที่มีการตัดสินใจไปแล้วเท่านั้น ทัศนคติเชิงบวกต่อโครงการฯ หลายฝ่ายเห็นว่าโครงการนี้จะทำให้การคมนาคมขนส่งระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ มีความสะดวกรวดเร็ว ช่วยให้มุกดาหารมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ทัศนคติเชิงลบต่อโครงการฯ หลายฝ่ายมีข้อกังวลในเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคม อาทิ ปัญหาคุณภาพชีวิต ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสาธารณสุข ทัศนคติต่อประเทศเพื่อนบ้าน ไม่มีทัศนคติในทางลบต่อคนลาวมีความรู้สึกว่าเป็นบ้านพี่เมืองน้อง ทัศนคติต่อคนเวียดนาม ในอดีตมีความหวาดระแวงต่อคนเวียดนาม แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนไปบ้างแล้ว มีความรู้สึกที่คนเวียดนามเป็นส่วนหนึ่งของคนไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในทางสังคมให้แก่ชาวมุกดาหารสำหรับรองรับโครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 จากข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพปัญหาของจังหวัดมุกดาหารและทัศนคติของชาวมุกดาหารต่อการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีดังนี้ 1. รมรณรงค์และการจัดการด้านข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน การประสานความสัมพันธ์และปรับเปลี่ยนทัศนคติระหว่างไทย - ลาว - เวียดนาม การเร่งจัดทำแผน และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ และบูรณาการ และ การจัดทำแผน และพัฒนาการท่องเที่ยว